

Forskning om barn og barndom i Norden

Leder | Vol. 42, No. 2, 2024, s. 1–3

Barnets rätt att tillhöra och vara med i samhället och kulturen

Päivi Maaria Granö

University of Turku (Åbo), Finland

E-mail: paigra@utu.fi

Barndomen är emot uppfostran, skriver professor i statsvetenskap Mika Ojakangas i sin bok *Lapsuus ja auktoriteetti (Barndom och auktoritet)*. Kanske inte barnet, men barndomen i sig. Det faktum förstod Astrid Lindgren, skaparen av Pippi Långstrump. Vi barnen på landet, min bror, mina vänner och jag, visste vad som var det värsta: att tvingas till dagis, eller barnträdgården som den hette då. Att äta, sova och kissa enligt tidtabellen, med alla andra. Det lät som i fängelse. Och vi tyckte så synd om barnen i staden, de som stod klockan fem på den karga, platta gården och väntade på sina föräldrar. Nämligen, vi var fria. Det var inget hemmafrusamhälle, för ett sådant har aldrig funnits i Finland. I stället jobbade nästan alla våra föräldrar. Men de var så nära och till hands, att inga barnskötare behövdes. En mamma arbetade på gården, henne kunde man se jämt. De andra jobbade i butiken, friseringen, banken, posten, skolan och sedan var det några gamla tanter som kanske såg efter var vi sprang och bjöd på saft. Alla var åtkomliga. Kan det här vara sant, fanns det bara sol och lek, och tyckte föräldrarna att det var ett system som fungerande bra? Minns jag fel? Det är mycket möjligt. Men fria var vi, tyckte vi. När lagen om dagvård trädde i kraft 1973 fokuserades dock argumenten mest på arbetslivet. Kvinnorna måste vara med i den ekonomiska utvecklingen.

Minnen kom fram när jag läste Pernille Juhls artikel i detta nummer. Hon skriver om fallet Danmark, där enligt den nya lagen alla ettåringar med minoritetsetniska föräldrar i vissa områden måste delta i den pedagogiska dagvården. Enligt Juhl är det politik, som är baserad på påstådd okunskap om grunden i demokratin och nationens kultur, samt

problemet om bristande språkkunskaper. Jag kan inte låta bli att gå långt tillbaka i historien om nationalstatens grundprinciper. Till exempel den finländska statsmannen och filosofen J.W. Snellman (1806–1881) uttrycker idén om medborgarnas plikter. Enligt honom, och visserligen även andra hegelianska filosofer, underkastar sig människor i en stat lagen för att arbeta för nationens kultur.

Hur barnen får uttrycka sina känslor har en stark kulturell toning. Det konstaterades av Polly Björk-Willén och Asta Cekaite i deras artikel om barns emotionella och moraliska socialisation och fostran. I den svenska förskolan betonar man individens autonomi och solidaritet. Barnen får uttrycka sin syn på vad som hade hänt, vilket ligger i linje med förskolans demokratiska mål och individens rätt, och är ideal som är högt värderade i det svenska samhället. Samtidigt blir det ändå lärarens uppfattning av vad som inträffat som blev normgivande, och barnen guidades att lösa konflikten utifrån denna norm. I artikeln visar Björk-Willén och Cekaite hur den sensitiva tolkningsmetoden på ett fint sätt öppnar barnens emotionella uttrycker och värderingar. En svår fråga återstår. Borde vi, eller är det ens möjligt för oss vuxna att utskilja barnens och våra värderingar? En artikel om känslor i relationerna mellan barn (Tahkola et al., 2022) visar att känslor konstrueras dynamiskt som en väv av rörelser, gester och olika sätt att tala. Känslor framstår som en enhet av föränderliga betydelser och erfarenheter som konstrueras på ett unikt sätt i varje ögonblick. Forskningen lyfter fram mångdimensionaliteten och subtiliteten i de känslor som konstrueras i relationer mellan barn, vilket ger anledning att fundera över den emotionella praktiken på daghem. Denna mångdimensionalitet ser vi i Elvira Svartaas och Marianne Hedlunds artikel om samspelet mellan barn med och utan funktionsnedsättning i förskolan, med fokus på de egenskaper hos samspelet som skapar en känsla av gemenskap bland barnen. Artikeln visar hur personalen kan skapa förutsättningar för engagemang och stödja gemenskapsbildning mellan barnen, så att de i ett samspel till exempel leker på lika villkor. Forskarna beskriver grundligt hur det noggrant tas hänsyn till etiken i datasamlingsprocessen.

Lasse Stenman Ellebæks och Benedicte Bernstorffs artikel undersöker 0–3-åriga barns förmåga att synas i sociala sammanhang. Analysen visar att vårdpersonalen fungerar som högtalare för barn med lågmälda handlingsförmågor genom att tolka och översätta handlingar för de andra barnen. Rätten till medbestämmande ska gälla alla barn i daghem. Detta viktiga forskningsprojekt fokuserar på hur pedagoger kan stödja barns möjligheter till delaktighet. Forskningen om emotionellt stöd bland små barn visar att interaktionens kvalitet är viktig (Salminen et al., 2022). Resultaten belyser relevansen av att ta itu med samtal, kommunikation och ömsesidighet som en viktig drivkraft för socioemotionell utveckling. Forskningsresultaten förstärker interaktionskvalitetens holistiska karaktär och behovet av att undersöka kopplingar mellan olika områden för att bättre fånga stöd för barns utveckling.

Slutligen vill jag lyfta fram en viktig och intressant artikel av Karen Feder, Emilie Bech Jespersen och Line Gad Christiansen om barn som designers. Genom en studie av en barncentrerad designprocess undersöker författarna i denna artikel hur

användningen av den lekfulla designmetoden kan bidra till att öppna upp kunskap om barn och barns vardagsliv. Projektet visar hur designmetoden ger initiativet för barnens egen kultur. För vad är inkludering om det inte innehåller rätten att delta i utformningen av sitt eget dagliga liv?

Referenser

- Ojakangas, M. (1998). *Lapsuus ja auktoriteetti: Pedagogisen vallan historia Snellmanista Koskenniemeen* [Barndom och auktoritet: Historien om pedagogisk makt från Snellmann till Koskenniemeen] [Doktorsavhandling]. Helsingfors universitet.
- Salminen, J., Pakarinen, E., Poikkeus, A. M., Laakso, M. L. & Lerkkanen, M. K. (2022). Teacher-child interactions as a context for developing social competence in toddler classrooms. *Journal of Early Childhood Education Research*, 11(1), 38–67. <https://journal.fi/jecer/article/view/114006>
- Tahkola, E., Kinnunen, S., Juutinen, J. & Uitto, M. (2022). Tunteet ruumiillisesti rakentuvina lasten välisissä suhteissa päiväkodissa [Känslor som kroppsliga strukturer i relationer mellan barn på dagis]. *Journal of Early Childhood Education Research*, 11(3), 22–40. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301102162>